

VIGHNÉ ARANY ÁGNES

tanár, tantervi szakértő

Debrecen

A példamutatás nevelő ereje az oktatási intézményekben

Jelen írásomat szakmai párbeszédnek szánom, ugyanis szeretnék reflektálni Szolnoky Kálmán vizsgálónők cikkére, mely „A képzés, a szakképzés dimenziói” címmel jelent meg (Módszertani Közlemények, 2010. L. évf. 3. szám). Nem akarok ismétlésekbe bocsátkozni, hiszen a cikk mondanivalójával és üzenetével teljes mértékben egyetértek. Nekem is az a tapasztalatom, hogy a képzési válság egyik oki tényezője között említhetjük a nem megfelelő azonosulási alapot nyújtó pedagógust. Különösen a felsőoktatásban hiányzik a példa ereje, hiányzik a nevelés példaértékű, motiváló hatása. De paradox módon ellenpéldák is vannak... erről szeretnék hírt adni.

Pedagógus „ösökkel”, hagyományos értékrendben nőtem fel, olyan példát látva, ami követésre ösztönzött. Még ma is munkálkodik bennem az a késztetés, hogy megőrizzem és továbbadjam ezeket az értékeket, mind gyermekeim, mind tanítványaim számára. A pedagógusnak ez a küldetése! Meggyőződésem, hogy a tudásátadáson, ismeretközlésen kívül, illetve azzal párhuzamosan a pedagógus egész személyiségével nevel, nemcsak a katedrán, hanem a való életben is. A humanisztikus teoretikusok közül Carl Rogers a tanulóközpontú oktatást alkalmazó pedagógus jellemzői között említi többek között (fejlődőképességbe vetett hit, tanuló elfogadása, megbecsülése, empátiás képesség) a kongruenciát. A nevelő őszintesége, valódisága, hitelessége a feltétele annak, hogy tanítványai számára követendő példa legyen.

Erről eszembe jut egyik általános iskolai élményem. 1992 szeptemberében saját erőből és belső indítatásból kezdtem el az egészségtan oktatását a Debreceni Református Kollégium Általános Iskolájának első osztályaiban. Felmenő rendszerben tanítottam az egészségtant, de mivel akkoriban még nem volt tanterv és tankönyv sem, a tanítással egy időben kezdtem el az alkotást. Legnagyobb segítőtársaim a kisdíákok voltak, az ő visszajelzéseiket is beépítettem a tananyagba. Így születtek, formálódtak a szó igaz értelmében vett gyermekközpontú EGÉSZSÉGTAN munkatankönyvek.

E kis kitérő után visszatérve az eredeti témánkhoz, kénytelen vagyok a saját életemből vett példával szolgálni. Családommal szombat délutánonként a városi uszodába jártunk (illetve ma is rendszeres látogatói vagyunk, csak csökkentett létszámban, ugyanis azóta gyermekeim felnőttek, máshol élnek). Egyik alkalommal (90-es években), ahogyan fürdőruhában, fejemen úszósapkában futottam gyermekeimmel a medence felé, egy kisfiú toppant elém. Az uszodai páras fülhólygban egyik tanítványom „rémült” arckifejezése derengett, aki a nagymamájával érkezett. A dolog érdekessége az, hogy ez a kisfiú nem igazán szerette az egészségtanórákat és a téma is távol állt tőle. Később rájöttem arra, hogy abban a döbönt percben CSODA TÖRTÉNT! Gergő, a kisdíák szembesült azzal a pusztá ténynel, hogy „Ági néni” is ember, sőt szabadidejében azt csinálja, amit mond, amit tanít. Így váltam hiteles személlyé tanítványom lelkében, mert ettől az élménytől megváltozott minden. Megváltozott a hozzáállása mind a tantárgyhoz, mind a személyemhez. Már nem kellett figyelmeztetni, „noszogatni”, minden feladatban első akart lenni, érdeklődő tekintete pedig engem erősített hitemben és elszántságomban. Köszönet érte! ... hát ilyen egyszerűen működik a példa ereje. Nem kellene fegyverkezési eszközök, pedagógiai retorziók, elmarasztalások! A hatékony neveléshez, a szemlélet és magatartásalakításhoz, mely az

egészségtan legfőbb célja, elengedhetetlen a tanító/tanár/nevelő hiteles volta. Ez a tézis összhangban van Erikson pszichoszociális fejlődésméleteivel, mely szerint a 6-12 éves gyermek elsősorban a nevelőnek igyekszik megfelelni, ha megerősítik, megdicsérik tetteiért, akkor a teljesítménykészítés erősödik benne. (Teljesítmény a csökkentértékűséggel szemben.) A példa nevelő ereje tehát komplexen hat a fejlődő gyermek személyiségére, intellektuális, érzelmi, erkölcsi nevelő hatásokkal bír, és magában rejti a motiváció lehetőségét.

Hasonló pozitív élményeim voltak a főiskolai hallgatók körében is, pedig napjainkban sok szó esik arról, hogy a felsőoktatásban milyen nehéz a motiválás. Az élet nagy ajándékának tekintem, hogy volt alkalmam óraadó tanárként tanítani az egészségtant a debreceni Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolán. Természetismeret műveltségterületen belül vezettem a szemináriumot, mely eredendően arra hivatott, hogy a tanár-diák együttesen dolgozza fel a tananyagot. Mindez jó lehetőséget nyújtott az egészséges életmód feltételeinek tudatosítására, az ismeretek átadására, jártasságok, készségek, attitűdök alakítására, hiszen egy kicsit „rólunk van szó”! E tantárgy keretében lehetőség nyílt az önismeret fejlesztésére, a pozitív énkép alakítására s nem utolsósorban a pedagóguskészségek begyakorlására. Az egészségtan tehát az ismeretátadáson kívül szemlélet- és magatartásformára is irányul, ezért a pedagógus felöltsége, példamutatása kulcsfontosságú a tantárgy tanítása során.

Az általam tanított negyedéves hallgatók motiválása a következőképpen történt: Már az első szeptemberi szemináriumon megkapták a tájékoztatást a tantárggyal kapcsolatos követelményekről, a teljesítések időpontjáról. Sőt a szakirodalmi ajánlás mellett az általam létrehozott „tantárgyi könyvtárból” is kaptak egy-egy fénymásolt példányt az általuk kiválasztott kiselőadás témaköréhez. Természetesen ez „csak” az alapot szolgáltatta, úgymond irányt mutatott a felkészüléshez. Aki a tanulás folyamán kedvet kapott a téma alaposabb kidolgozásához, az más forrásból is „építkezhetett”, nem ragaszkodtam mereven az általam prezentált szakirodalomhoz, sőt a kiselőadásba élményeket, tanítási tapasztalataikat is beépíthették. Ily módon a tanulásirányítás oly formáit gyakorolhatták a hallgatók, mely teret ad az önálló kutatómunkának, a saját élmények, tapasztalatok feldolgozásának.

Azokban a tanulócsoportokban, ahol a létszám meghaladta a témakörök számát, ott használva a kooperatív tanítási-tanulási technika elemeit, páros munkában dolgoztak a diákok. Így a kiselőadást követő prezentáció (a témához kapcsolódó szemléltetőeszköz bemutatása) esetenként mikrotanítássá bővült. E feladatokat a diákok nagy örömmel, lelkesedéssel teljesítették, melyben a kreativitás is kibontakozhatott.

Ezzel a módszerrel arra ösztönöztem a hallgatókat, hogy igényesek legyenek munkájukkal, önmagukkal szemben, hogy fejlődjön a tanuláshoz, önmagukhoz való pozitív viszonyulás, ami az életre szóló tanulás egyik alapfeltétele. Ugyanakkor biztosítottam minden diák számára a tanulás optimális feltételét: tiszta világos követelmények, időbeosztás, szakirodalom. Így a szemináriumon senki sem jelenthette, hogy nem készült, mert nem találta a megfelelő szakirodalmat. Nem volt „potyautas”! Ez volt a biztosítéka annak, hogy időben, megfelelő ritmusban tudjuk követni a tanmenetet, így mindenki számára biztosítva legyen a pedagógus kompetenciákat fejlesztő korreferátum, prezentáció lehetősége, mely egyben az értékelés része volt.

Volt még egyéb nevelési hozadéka is a módszeremnek – pl. a nyomtatott sajtó megbecsülése, a takarékoskodás, a környezettudatosság fejlesztése –, mivel a fénymásolatot a kiselőadás után vissza kellett „szolgáltatni”. Ezzel lehetővé vált, hogy a következő évfolyam is e szakirodalmi forrásból tanulhasson.

A többletmunkát jelentő személyre szabott tanulászervezésnek az lett a hozadéka, hogy már októberben tapasztaltam a diákjaim között a szinte „észrevétlen” kialakult versenyt. Az önszerveződő verseny abba az irányba hatott, hogy ki tartja a legjobb kiselőadást. Volt olyan hallgató, aki a két bemutatandó fólia (értékelési pont) helyett nyolcat, tízet készített, és amikor az idő hiánya miatt befejezésre intettem, ez volt a válasza: „de Tanámó kérem még ... ez

olvastam, még ezt ... hallottam, ... ez a véleményem”. A jó kedvvel, örömmel végzett együttes tanítás-tanulás élménye volt a visszacsatolás (feed back) számomra. Igazi partnerszerű tanáridiák kapcsolat bontakozott ki!

Pedagógusként, de szülőként is megtapasztaltam és hiszem, hogy ha kellő tisztelettel, alázattal és példamutatással fordulunk az ifjúsághoz, akkor ugyanezt kapjuk vissza. Nem véletlenül hangsúlyozom a pedagógus-továbbképzéseken, hogy az egészséges életmódra nevelést saját magunkon kell kezdeni, hogy aztán a példa erejével hassunk a felnövekvő ifjúság szokásrendszerére, egészségmagatartására. A sors iróniája, hogy az említett főiskolán a pedagógus hallgatói létszám csökkenése miatt (nagy-nagy bánatomra), „kiszerveződtem” a felsőoktatásból.

IRODALOM

- Szolnoky Kálmán (2010): A képzés, a szakképzés dimenziói. In.: Módszertani Közlemények, 2000. L. évf. 3. szám
- Tóth László (2000): Pszichológia a tanításban. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen
- Vighné Arany Ágnes (1997): Egészségtan – mint tantárgy. Köznevelés, 53. évfolyam 29. (16. o.)
- Vighné Arany Ágnes (2005): Komplex szemléletű iskolai egészségnevelés. In.: Egészségfejlesztés. XLVI. évfolyam, 2005. 5-6. szám
- Vighné Arany Ágnes – Benkéné Kiss Valéria – Tárkányi Ferencné (2009): Az egészséges életmód kialakítása az ökoiskolában című oktatási program referátuma. In.: Új Pedagógiai Szemle, 2009/11. (110-120. oldal)

DR. MOLNÁR PÉTER
adjunktus
SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Szeged

Digitális pedagógia mentortanítók számára

Bevezetés

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszéke a 2010/2011-es tanév őszi félévében levelező **Gyakorlatvezető mentor szakirányú továbbképzési szakot** indított. A résztvevők olyan szakvezető tanítók voltak, akik a jövőben tanító szakos hallgatóink gyakorlati képzésében működnek közre.

Napjaink és a jövő kisiskolásai már olyan társadalmi és technikai környezetbe születtek és születnek bele, amely az emberi kommunikációt technikai eszközök nélkül képtelen működtetni. A kommunikációs társadalomba való beillesztés és beilleszkedés, annak továbbfejlesztése komoly feladatot és felelősséget ró a nevelési intézményekre és a kibocsátó családra.

A jövő iskolájának versenyképesnek kell lennie a média szolgáltatásaival. A kisiskolás korosztály kommunikációs képességének megalapozása, nézővé nevelése, az értékek kiválasztása, az emberi jellem fokozatos fejlesztése a nevelési szinterek összehangolt munkáját feltételezi. Az információk felvételére és feldolgozására kész, a világot megismerni vágyó kisgyermeket segíteni kell az eligazodásban, hogy egész életen át tanulni kész emberré tudjon válni.